

MATERIAŁY SZKOLENIOWE

Cezary Golik

Taktyczno-procesowe względy wyboru momentu skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie

Streszczenie

W prezentowanym artykule Autor stawia tezę zgodnie z którą na wybór konkretnego momentu przedstawienia danej osobie zarzutów w toku postępowania przygotowawczego wpływ ma nie tylko zaistnienie stanu jednoczesnego zbiegu przesłanek formalnych dopuszczalności prowadzenia śledztwa lub dochodzenia w ogóle, jak i wobec tej osoby, oraz uzyskania odpowiedniej podstawy dowodowej do podjęcia takiej decyzji, ale także uzasadnienie wyboru momentu podjęcia decyzji tego rodzaju względami Taktyczno-procesowymi. Przyjmując, iż Taktyczno-procesowe względy wyboru momentu skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie mają znaczenie jedynie uzupełniające wobec formalnych i materialnych warunków dopuszczalności przedstawienia zarzutów, Autor poszukuje w obowiązujących przepisach podstaw do przyjęcia istnienia także tego kryterium. Przytoczenie praktycznych przykładów modyfikacji momentu przejścia postępowania w fazę ad personam względami taktycznymi prowadzi do wniosku, iż w określonych sytuacjach może to służyć osiągnięciu celów prowadzonego postępowania karnego. Artykuł kończą uwagi w przedmiocie dopuszczalności wyboru momentu uzupełnienia lub zmiany zarzutów w oparciu względami Taktyczno-procesowe.

Słowa kluczowe

Przedstawienie zarzutów, zmiana zarzutów, uzupełnienie zarzutów, pociągnięcie do odpowiedzialności karnej, moment przedstawienia za-

rzutów, warunki przedstawienia zarzutów, przesłanki przedstawienia zarzutów, podejrzany, in personam, ad rem.

1. Uwagi wstępne

Gwarancyjny charakter instytucji przedstawienia zarzutów¹ oraz doniosłość skutków² skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie stawia przed ustawodawcą trudne zadanie określenia tego momentu w biegu postępowania przygotowawczego, w którym stan jego zaawansowania uzasadnia, a zarazem i nakazuje, organom prowadzącym śledztwo lub dochodzenie podjęcie i wyrażenie decyzji o jego formalnym skierowaniu przeciwko danej osobie. Skoro instytucja przedstawienia zarzutów ma mieć charakter gwarancyjny, to realizacja tej funkcji zależy także od czasu, w którym powinno nastąpić pociągnięcie danej osoby do odpowiedzialności karnej. Podjęcie tej decyzji we właściwym momencie procesowym jest składnikiem rzetelnego procesu. Przedwczesne przedstawienie zarzutów jest równoznaczne z niezasadnym pociągnięciem osoby do odpowiedzialności karnej. Opóźnienie przedstawienia zarzutów jest natomiast poważnym naruszeniem prawa do obrony. Na ustawodawcy spoczywa zatem obowiązek takiego ukształtowania przesłanek uruchomienia instytucji przedstawienia zarzutów, aby maksymalnie ograniczyć dowolność w ocenie zaistnienia sytuacji uzasadniającej jej zastosowanie. Paradoksalnie jednak nadmierna precyzja w tym względzie także nie jest wskazana. Ustawodawca nie jest bowiem w stanie przewidzieć wszystkich okoliczności jakie mogą zaistnieć na przedpolu podjęcia decyzji o przedstawieniu zarzutów. Musi zatem zaufać stosującemu prawo, pozostawić mu pewną swobodę w ocenie konkretnej sytuacji faktycznej i prawnej. Bez wątplenia dla organów prowadzących postępowanie przygotowawcze wybór momentu w którym należy przedstawić zarzuty jest często wyborem trudnym, warunkowanym wieloma czynnikami. Od organów procesowych można i należy jednak wymagać, aby każda decyzja o przedstawieniu zarzutów podejmowana była rozważnie, z pełną odpowiedzialnością – tak, aby zapobiec bezzasadnemu i pochopnemu pociąganiu do odpowiedzialności karnej osób niewin-

¹ C. Golik, Funkcja gwarancyjna instytucji przedstawienia zarzutów, WPP 2021, nr 2, s. 5–35.

² W zakresie skutków procesowych: D. Tarnowska, Instytucja przedstawienia zarzutów i jej konsekwencje procesowe, RPEiS 2011, nr 1, s. 5 i n. oraz powołana tam literatura. W zakresie skutków pozaprocessowych: C. Golik, Pozaprocessowe skutki przedstawienia zarzutu popełnienia przestępstwa, Prok. i Pr. 2019, nr 7–8, s. 81–135.

nych albo zbyt późnemu osób, co do których zachodzi sytuacja przeciwna. Znaczenie właściwego momentu przedstawienia zarzutów jest oczywiste, skoro od tej chwili istotnych ograniczeń doznają prawa podejrzanego jako człowieka, w tym zwłaszcza – w szerokim rozumieniu – jego prawo do wolności. Do wolności rozumianej jako wolność od niekorzystnych następstw uzyskania statusu podejrzanego w postępowaniu karnym.

W tym kontekście pochylenie się nad konstrukcją formalnego pociągnięcia do odpowiedzialności karnej w postępowaniu przygotowawczym – nad normatywnym kształtem instytucji przedstawienia zarzutów – doprowadza od razu do pytania o to, kiedy w ogóle podjęcie tego rodzaju decyzji jest prawnie dopuszczalne? Chodzi zatem o ustalenie warunków dopuszczalności skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie. Ustawodawca określił dwie grupy tych warunków: formalne (które należy łączyć z nieistnieniem przesłanek wyłączających prowadzenie postępowania karnego w ogóle, jak i wobec danej osoby) oraz materialne (budujące tzw. faktyczną podstawę przedstawienia zarzutów opartą o zgromadzony materiał dowodowy). Prawidłowa regulacja tych zagadnień to wyjątkowo trudna próba dla ustawodawcy, który musi pogodzić, a zatem i wyważyć, wiele przeciwnych racji. W praktyce oznacza to konieczność odwoływania się do klauzul generalnych. Te zaś, wypierając normatywną precyzję w określeniu przesłanek, pozwalają organom dochodzeniowo-śledczym stosującym prawo karne procesowe na pewien zakres swobody decyzyjnej. Dotyczy to także momentu uruchomienia instytucji przedstawienia zarzutów. Jeśli zatem swoboda taka jest dopuszczalna, to nie sposób nie przyjąć, iż moment ten warunkowany jest także względami Taktyczno-procesowymi.

Instytucja przedstawienia zarzutów w ścisły sposób łączy się ze ściganiem karnym. To pojęcie należy rozumieć szeroko. Realizuje się ono najpierw w obszarze pozaprocesowym, a dopiero później w sposób ściśle formalny, procesowy. Osiągnięcie procesowego celu ścigania karnego – jakim jest formalne ustalenie prawdy o zdarzeniu przestępnym i rozliczeniu jego sprawcy – zależy w pierwszej kolejności od podjęcia wielu czynności faktycznych, które dopiero później mogą znaleźć odzwierciedlenie procesowe. Instytucja przedstawienia zarzutów leży zatem na styku sfery procesu karnego i działań operacyjnych. Z tego powodu wydaje się, że ścisłe określenie w ustawie procesowego momentu przedstawienia zarzutów – o ile jest w ogóle możliwe – to chyba nie jest do końca właściwe. Wybór konkretnego momentu przedstawienia zarzutów powinien zatem móc być moderowany także względami taktycznymi. Mogą one niekiedy uzasadniać potrzebę przyspieszenia albo opóźnienia przedstawienia zarzutów określonej osobie. Właśnie dlatego powstaje pytanie, czy aby nie celowo ustawa

procesowa ustanawia w tym miejscu jedynie ramy ogólne, pozostawiając organom śledczym zadanie wypełnienia tych ram konkretną treścią?

Problematyce obszaru swobody prowadzącego postępowanie przygotowawcze w wyborze procesowego momentu przedstawienia zarzutów poświęcone zostaje niniejsze opracowanie. Ustalić przyjdzie na ile jest to dopuszczalne w świetle brzmienia obowiązujących przepisów procedury karnej i czy margines swobody organów procesowych w tym zakresie da się pogodzić z gwarancyjnym charakterem instytucji przedstawienia zarzutów.

2. Taktyczno-procesowy charakter instytucji przedstawienia zarzutów

Skoro ustalone zostało, iż całkowita precyzja w normatywnym wskazaniu procesowego momentu przedstawienia zarzutów w postępowaniu przygotowawczym jest niemożliwa i niezasadna, to przyjęć trzeba, że przy wyborze tego momentu istotne znaczenie mają także – obok formalnego i materialnego warunku dopuszczalności przedstawienia zarzutów – względy Taktyczno-procesowe.

W tym miejscu powstaje pytanie o znaczenie tego kryterium, tj. o jego miejsce pomiędzy innymi czynnikami determinującymi wybór konkretnej chwili przedstawiania danej osobie zarzutów w postępowaniu przygotowawczym. Już na wstępie zaznaczyć trzeba, że bez wątpienia obydwie – formalne i materialne – warunki dopuszczalności przedstawiania zarzutów mają znaczenie istotniejsze od Taktyczno-procesowych względów wyboru procesowego momentu skierowania śledztwa lub dochodzenia przeciwko osobie. Formalne przesłanki dopuszczalności prowadzenia postępowania karnego (przygotowawczego) – tak w ogóle, jak i przeciwko danej osobie – mają bowiem ustawowo określone podstawy (art. 17 k.p.k. uzupełniony o przepisy art. 60 k.p.k. i art. 661 k.p.k.). Podobnie jest w przypadku przesłanki materialnej (tzw. faktycznej podstawy przedstawienia zarzutów), gdyż z przepisu art. 313 § 1 k.p.k. wprost wynika obowiązek przedstawienia zarzutów w razie istnienia odpowiedniej podstawy w materiale dowodowym. Zgodzić się zatem należy ze stwierdzeniem, że preferencja kryterium Taktyczno-procesowego – nad kryteriami wymienionymi wcześniej – jest nie do przyjęcia ze względu na brak odpowiedniej podstawy prawnej. Przyjęcie takiej preferencji – jak słusznie wskazuje się w doktrynie – mogłoby doprowadzić do naruszenia reguł procesowych³. Jednocześnie jed-

³ F. P r u s a k, Pociągnięcie podejrzanego do odpowiedzialności w procesie karnym, Warszawa 1973, s. 76.

nak nazbyt daleko idące wydaje się stwierdzenie, że skoro istnieje obowiązek przedstawienia zarzutów, jeśli tylko zebrano wystarczające dowody, przeto obowiązkowi temu należy podporządkować wszystkie inne względy⁴. Razi formalizmem stwierdzenie, że przedstawienie zarzutów w postępowaniu przygotowawczym powinno nastąpić w momencie, gdy dane istniejące w chwili wszczęcia postępowania lub zgromadzone w jego toku uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba⁵, zaś odwlekanie momentu przedstawienia zarzutu nie jest dopuszczalne⁶. Przeciwnicy uwzględniania przy wyborze momentu zrealizowania decyzji o przedstawieniu zarzutów aspektów Taktyczno-procesowych podnoszą, że prowadzi to do manipulacji ze szkodą dla interesów podejrzanego, który nie może składać w odpowiednim czasie wyjaśnień i wniosków dowodowych oraz uczestniczyć w czynnościach dowodowych, w tym niepowtarzalnych, a wymowy krytycznej uwzględniania założeń taktycznych nie zmienia sugestia, że kryteria taktyczne spełniają w stosunku do warunku dowodowego rolę pomocniczą⁷. Tymczasem wcale tak nie musi być, a założenie, iż jest to regułą jest niczym nieudokumentowane. Zgodzić się za to można ze stwierdzeniem, że regułą powinno być przedstawianie zarzutów niezwłocznie po ustaleniu wymaganej podstawy dowodowej⁸, gdyż takie stanowisko elastycznie zakłada, iż nie musi to nastąpić „natychmiast”. Pewne opóźnienie może służyć pełnemu osiągnięciu wszystkich celów postępowania przygotowawczego. To zaś wymaga planowania i przeprowadzenia czynności śledztwa lub dochodzenia w odpowiedni sposób i w odpowiedniej kolejności. Chodzi o metodologię i taktykę prowadzenia postępowań, co dopuszcza wielowariantowość działań i wcale automatycznie nie oznacza naruszenia przepisów prawa. Odnosząc to do tematyki niniejszego artykułu należy uznać, że instytucja przedstawienia zarzutów – szerzej, decyzja o skierowaniu postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie – ma nie tylko aspekt procesowy,

⁴ *Ibidem*.

⁵ J. Bednarzak, (w:) J. Bafia, J. Bednarzak, M. Flemming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 1976, s. 363; J. Grajewski, (w:) J. Grajewski, L. K. Paprzycki, S. Steinbron, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2010, t. I, s. 977; R. A. Stefański, Skuteczność przedstawienia zarzutów, Prok. i Pr. 2013, nr 6, s. 29. Zob. także postanowienie SA w Katowicach z dnia 3 sierpnia 2011 r., sygn. II AKz 504/11, Lex nr 1102932.

⁶ J. Grajewski, (w:) J. Grajewski, L. K. Paprzycki, S. Steinbron, Kodeks..., t. I, s. 977.

⁷ R. A. Stefański, Skuteczność..., s. 30.

⁸ F. Prusak, Pociągnięcie..., s. 69.

ale również Taktyczno-procesowy. Aspekt ten wzbogaca procesowy model instytucji przedstawienia zarzutów⁹. W pewnym stopniu i on determinuje zatem wybór konkretnego momentu przedstawienia zarzutów w postępowaniu przygotowawczym. Nie sposób więc zgodzić się z twierdzeniem, że skoro istnieje obowiązek przedstawienia zarzutów, gdy tylko zebrano wystarczające dowody, to trudno akceptować pogląd, że o wyborze momentu przedstawienia zarzutów decydują, aczkolwiek w niewielkim stopniu, także względy taktyczne¹⁰.

3. Dopuszczalność przyspieszenia lub opóźnienia przedstawienia zarzutów

W zasadzie podzielić należy pogląd, wedle którego względy taktyczne mogą niekiedy wskazywać na potrzebę przyspieszenia albo opóźnienia przedstawienia określonej osobie zarzutów¹¹.

Za przyspieszeniem przedstawienia zarzutów mogą przemawiać takie aspekty taktyki, jak: potrzeba niezwłocznego przesłuchania podejrzanego, okazania go, czy wreszcie zastosowania wobec niego środków zapobiegawczych (w tym zwłaszcza tymczasowego aresztowania)¹². Przedstawienie zarzutów stwarza bowiem dla organu ścigania legitymację do prowadzenia wielu czynności procesowych, skierowanych wprost przeciwko podejrzanemu, które nie są dopuszczalne wobec „jedynie” osoby podejrzananej. Innymi słowy, przedstawienie zarzutów wywołuje szereg konsekwencji procesowych na których organowi prowadzącemu śledztwo lub dochodzenie może zależeć z różnych powodów. W tym kontekście należy poczynić jednak istotne zastrzeżenie dotyczące przyspieszenia decyzji o przedstawieniu zarzutów. Pamiętać bowiem zawsze należy, że pokusa przedwczesnego przedstawiania zarzutów nie może doprowadzić do akceptacji potencjalnie nielegalnych aspektów Taktyczno-procesowego kryterium wyboru momentu przedstawienia zarzutów, prowadzących do nadzbyt pospiesznego skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie. Kryterium Taktyczno-procesowe wyboru tego

⁹ J. P e c z e n i u k, Instytucja przedstawienia zarzutów w świetle przepisów kodeksu postępowania karnego, WPP 1993, nr 3–4, s. 43.

¹⁰ R. A. S t e f a ń s k i, (w:) R. A. S t e f a ń s k i (red.), S. Z a b ł o c k i (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz – komentarz do art. 313 k.p.k., wyd. elektroniczne Lex Omega 2021; F. P r u s a k, Problematyka momentu stosownego do przedstawienia zarzutów, Pal. 1972, nr 6, s. 53.

¹¹ F. P r u s a k, Pociągnięcie..., s. 73–74.

¹² J. P e c z e n i u k, Instytucja..., s. 43.

momentu ma charakter subsydiarny wobec warunków dopuszczalności przedstawienia zarzutów, zaś w tym aspekcie zwłaszcza wobec kryterium dowodowego. Oznacza to tylko tyle, że decyzja o przedstawieniu zarzutów – niezależnie od interesu prowadzonego postępowania przygotowawczego – nigdy nie może wyprzedzać zgromadzenia takiego materiału informacyjnego o fakcie zaistniałego przestępstwa oraz o osobie jego sprawcy, który będzie wystarczający dla zaistnienia odpowiedniej podstawy faktycznej przedstawienia zarzutów. Zaistnienie stanu „uzasadnionego dostatecznie podejrzenia popełnienia czynu przez określoną osobę” jako subiektywnego, lecz opartego o zobiektywizowane informacje, przekonania o tym organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze – jak chce tego ustawodawca w treści art. 313 § 1 k.p.k. – zawsze musi wyprzedzać decyzję o uruchomieniu procesowego mechanizmu przedstawienia zarzutów tej osobie¹³. Oczywiście – z uwagi na treść art. 308 § 1 i 2 k.p.k. – przedstawienie zarzutów może wyprzedzać decyzję o formalnym wszczęciu postępowania przygotowawczego, ale nawet w takiej sytuacji, wymagane ustawowo, kryterium dowodowe w postaci podejrzenia „uzasadnionego dostatecznie” pozostać musi nienaruszone. W praktyce zatem, kryterium Taktyczno-procesowe, w aspekcie przyspieszenia decyzji o przedstawieniu zarzutów w postępowaniu przygotowawczym, może jedynie decydować o wyborze formy przeprowadzenia tej czynności, co może oznaczać rezygnację z przedstawienia zarzutów w sposób „zwyczajny” (art. 313 § 1 k.p.k.) i poprzestanie na „uproszczonej” formie dokonania tej czynności (zwłaszcza w sytuacji określonej w art. 308 § 1 i § 2 k.p.k.).

Wobec powyższego Taktyczno-procesowe kryterium wyboru momentu skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie może decydować w zasadzie jedynie o opóźnieniu przeprowadzenia czynności przedstawienia zarzutów. Niekiedy bowiem względy taktyczne mogą wskazywać na potrzebę wstrzymania się z podjęciem decyzji o przedstawieniu zarzutów. Decyzja taka, podjęta przedwcześnie, może wpływać ujemnie na proces wykrywczo-dowodowy. Niekiedy przedwczesne ujawnienie podejrzanemu dowodów może być przez niego wykorzystane do utrudniania dalszego toku postępowania przygotowawczego¹⁴. Uzasadnione jest twierdzenie, że obowiązek przedstawienia zarzutów, w sytuacji uzyskania odpowiedniej do tego podstawy faktycznej, nie oznacza jednak konieczności pochopnego przedstawiania zarzutów. W ocenie bowiem organu procesowego może pozostawać ko-

¹³ Postanowienie SA w Katowicach z dnia 3 sierpnia 2011 r., sygn. II AKz 504/11, Lex nr 1102932.

¹⁴ J. P e c z e n i u k, Instytucja..., s. 43–44.

nieczność uprzedniego przeprowadzenia innych czynności dowodowych potwierdzających to przypuszczenie¹⁵. W takiej jednakże sytuacji – jak zasadnie dostrzegł Sąd Najwyższy i co należy podkreślić – niedopuszczalne jest przesłuchanie osoby podejrzanej w charakterze świadka, a gdyby do takiego przesłuchania doszło, to nie może ona ponieść odpowiedzialności za składanie fałszywych zeznań, gdyż realizowała już prawo do obrony i faktycznie powinna złożyć wyjaśnienia, a nie zeznania¹⁶. Nie popełnia zatem przestępstwa z art. 233 § 1 ani § 1a k.k. osoba przesłuchiwana w charakterze świadka, gdy składa fałszywe zeznania z obawy przed narażeniem samego siebie na odpowiedzialność karną, w granicach własnej odpowiedzialności karnej¹⁷.

Zasadnie dostrzeżono w doktrynie, że żaden przepis nie zakazuje opóźnienia wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów¹⁸. Może to bowiem nastąpić z różnych przyczyn. Jak wcześniej wskazałem na przeszkodzie mogą stać względy formalne, gdyż możliwe jest opóźnienie przedstawienia zarzutów – na co zwraca się uwagę w piśmiennictwie – w wypadku, gdy osoba podejrzana korzysta z immunitetu formalnego, który stanowi przeszkodę do pociągnięcia jej do odpowiedzialności karnej¹⁹. Dopuszcza się jednak także opóźnienie wynikające z taktyki procesowej zmierzającej do realizacji celów procesu karnego²⁰. Oponując przeciwko bezwzględnemu zakazowi opóźnienia realizacji decyzji o przedstawieniu zarzutów podniesiono, że trochę na wyrost podkreślano w piśmiennictwie, iż opóźnienie przedstawienia zarzutów powoduje, że późniejszy podejrzany nie może składać w stosownym czasie wyjaśnień i wniosków dowodowych, jak też nie może uczestniczyć w przeprowadzaniu istotnych czynności dowodowych. Uzależnianie bowiem istnienia określonych praw od sprawności w zbieraniu dowodów popełnienia przestępstwa i obiektywnych możliwości (organów procesowych – dop. Autora) w tym zakresie musi budzić wątpliwości²¹.

¹⁵ K. Eichstaedt, (w:) B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2011, t. I, s. 970; J. Kasiura, Moment wszczęcia postępowania przeciwko osobie, Prokurator 2011, nr 2, s. 78–79.

¹⁶ Uchwała SN z dnia 20 czerwca 1991 r., sygn. I KZP 12/91, OSNKW 1991, nr 10–12, poz. 46. Zob. także wyrok SN z dnia 21 stycznia 1982 r., sygn. II KR 338/81, OSNKW 1982, nr 3, poz. 14.

¹⁷ Postanowienie SN z dnia 10 grudnia 2020 r., sygn. I KK 58/19, OSNK 2021, nr 2, poz. 8.

¹⁸ J. Kasiura, Moment wszczęcia..., s. 78–79.

¹⁹ W. Daszkiewicz, (w:) W. Daszkiewicz, T. Nowak, S. Stachowiak, Proces karny. Część szczególna, Poznań 1996, s. 42.

²⁰ J. Kasiura, Moment wszczęcia..., s. 78–79.

²¹ *Ibidem*.

4. Dopuszczalność opóźnienia przedstawienia zarzutów w świetle treści obowiązujących przepisów

Analiza treści przepisu art. 313 § 1 k.p.k. zdaje się prowadzić do wniosku, że ustawodawca dopuszcza, w pewnym stopniu, opóźnienie podjęcia przez organ prowadzący śledztwo lub dochodzenie decyzji o przedstawieniu zarzutów, a już z pewnością dopuszcza opóźnienie w uzewnętrznieniu tej decyzji wobec podejrzanego względem momentu, w którym organ ten doszedł do wniosku, że zaistniała wymagana podstawa faktyczna pozwalająca przedstawić zarzuty. Art. 313 § 1 k.p.k. stanowi, że niezwłocznie należy „ogłosić” podejrzanemu postanowienie o przedstawieniu zarzutów, a nie postawić zarzuty²². Konstrukcja semantyczna tego przepisu wskazuje, że wymóg „niezwłoczności” działania postawiony jest organowi ścigania dla tego etapu w przebiegu mechanizmu przedstawiania zarzutów, który następuje po „sporządzeniu” postanowienia o przedstawieniu zarzutów – „niezwłocznie” należy ogłosić sporządzone postanowienie podejrzanemu²³. Użycie spójnika „i” przesądza także o tym, że „niezwłocznie” później należy podejrzanego „przesłuchać”²⁴. Czynności te zresztą – z samej swojej specyfiki – przeprowadza się w jednym czasie i miejscu, bezpośrednio po sobie. Przepis art. 313 § 1 k.p.k. jednocześnie nie zawiera nakazu „niezwłocznego” sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów (względem momentu, w którym zebrane dane w sposób dostateczny – w ocenie prowadzącego postępowanie przygotowawcze – uzasadnią podejrzenie popełnienia określonego czynu przez określoną osobę). W tym zakresie konstrukcja art. 313 § 1 k.p.k. stanowi powtórzenie regulacji art. 237 § 1 k.p.k. z 1928 roku²⁵ w brzmieniu nadanym nowelizacją z 1955 roku²⁶ oraz art. 269 § 1

²² Postanowienie SA w Katowicach z dnia 3 sierpnia 2011 r., sygn. II AKz 504/11, Lex nr 1102932.

²³ A. L u d w i c z e k, Wszczęcie postępowania przeciwko osobie jako moment przerwania biegu terminu przedawnienia karalności, *Iustitia* 2012, nr 2, s. 93.

²⁴ Przeciwnie: A. L u d w i c z e k, Wszczęcie postępowania..., s. 93.

²⁵ Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 19 marca 1928 roku Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1928 r., Nr 33, poz. 313). Akt prawny dalej określany skrótem „k.p.k. z 1928 roku”.

²⁶ Dekret Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1955 roku o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. 1955 r., Nr 46, poz. 39). Tak też ukształtowany był jeszcze wcześniej procesowy mechanizm pociągnięcia do odpowiedzialności karnej w art. 104 kodeksu postępowania karnego Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR z dnia 26 listopada 1943 r. (Rozkaz specjalny Dowódcy PZS nr 2 z dnia 16 listopada 1943 roku, CAW, III–4–952, CAW 1 AWP–III–4–280) oraz w art. 166 kodeksu wojskowego postępowania karnego z dnia 23 czerwca 1945 r. (Dz. U. z 1945 r., Nr 36, poz. 216).

k.p.k. z 1969 roku²⁷. Również analiza treści przepisów regulujących dopuszczalne sytuacje przedstawienia zarzutów w sposób „uproszczony”, a to art. 308 § 2 k.p.k., art. 325g § 2 k.p.k., art. 517c § 1 k.p.k., a także ogólnego przepisu art. 71 § 1 *in fine* k.p.k., nie prowadzi do wniosku, aby nakładały one na organ prowadzący postępowanie przygotowawcze nakaz „niezwłocznego” przedstawiania w tej formie zarzutów, gdy zostanie dostatecznie uprawdopodobniony stan wskazujący na zaistnienie tzw. faktycznej podstawy skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko osobie. Wprawdzie, w sytuacji określonej 308 § 2 k.p.k. w zw. z art. 308 § 1 k.p.k., działanie tego rodzaju może być uznane za „niezwłoczne”, ale wynika to ze specyfiki tej instytucji – stosowanej w sytuacji nagłej i niezbędnej – a nie z nakazu ustawy odnoszącego się do zaistnienia stanu uzyskania odpowiedniej podstawy informacyjnej dla przedstawienia zarzutów. W takich sytuacjach wpisanie treści zarzutu w protokół przesłuchania podejrzanego przesądza jedynie o niezwłoczności wykonania sekwencji czynności w postaci jego ogłoszenia oraz przesłuchania podejrzanego.

Wobec powyższego w pełni uprawnione jest twierdzenie, że dopuszczalnym jest wstrzymanie przez organ prowadzący postępowanie przygotowawcze decyzji o przystąpieniu do przedstawiania zarzutów w rozsądnych granicach. Jednocześnie trudno jest wskazać, *in abstracto*, jak daleko granice te sięgają. Ustawodawca, przemilczając tę kwestię w art. 313 § 1 k.p.k., zdaje się pozostawiać swobodę prowadzącemu postępowanie przygotowawcze. Dopuszczalne opóźnienie w przedstawieniu zarzutów można ustalić jedynie w odniesieniu do konkretnej sprawy, odwołując się do całokształtu ujawnionych okoliczności wynikających z zebranych dowodów. Bez wątpliwa dużą rolę w tej kwestii odegrać musi doświadczenie i znajomość praktyki prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Nie można zatem zgodzić się z twierdzeniem, że literalne brzmienie przepisu art. 313 § 1 k.p.k. wskazuje na zasadność obowiązku niezwłocznego sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów w chwili, gdy zgromadzone w toku śledztwa lub dochodzenia dowody wskazują na istnienie faktycznej podstawy przedstawienia zarzutów²⁸.

²⁷ Ustawa z dnia 13 kwietnia 1969 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1969 r., Nr 13, poz. 96 z p. zm.). Akt prawny dalej określany skrótem „k.p.k. z 1969 roku”.

²⁸ M. Kurowski, (w:) B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks..., t. I, s. 970.

5. Wpływ względów Taktyczno-procesowych na wybór momentu przedstawienia zarzutów w poglądach doktryny

Pewnych wskazówek taktyczno-metodologicznych w kwestii wyboru momentu skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie dostarcza doktryna procesu karnego. Wskazuje się, że zasady taktyczne dotyczące wyboru momentu przedstawienia zarzutów w postępowaniu przygotowawczym nabierają szczególnego znaczenia w sytuacjach, gdy w jednym postępowaniu jednej osobie przedstawia się kilka zarzutów albo gdy w jednym postępowaniu zarzuty przedstawia się kilku osobom podejrzanym²⁹. Nie sposób podzielić tego poglądu co do kwestii pierwszej. Jeśli bowiem organ prowadzący śledztwo lub dochodzenie dysponuje danymi wskazującymi w równym stopniu na podejrzenie popełnienia przez jedną osobę kilku przestępstw (a podejrzenie to w przypadku każdego z nich jest „uzasadnione dostatecznie”), to powinien zarzuty ich popełnienia przedstawić danej osobie jednocześnie (art. 33 § 1 k.p.k., § 34 ust. 1 Wytycznych nr 3 KGP³⁰). Wymaga tego względ na szeroko rozumiany nakaz rzetelności prowadzenia postępowania przygotowawczego oraz nakaz lojalności działania organów postępowania wobec osób których dotyczą jego skutki, a więc w tym przypadku osoby, która ma stać się podejrzanym. Słusznie zwraca się uwagę w judykaturze, że niezrozumiałe jest powstrzymywanie się prowadzącego śledztwo od przedstawienia podejrzanemu zarzutu o dalsze przestępstwa, choć podejrzenie popełnienia ich wynika z zebranych dowodów, a prokurator przesłuchuje go co do tych przestępstw. Bezczyność ta może podejrzanemu utrudnić obronę, zwłaszcza gdy prowadzący śledztwo domaga się, by przedłużyć tymczasowe aresztowanie podejrzanego³¹. Wyjątek można dopuścić jedynie w sytuacji, gdy któregoś z kilku mających być zarzuconymi czynów, dana osoba dopuściła się przy udziale innej osoby – co do której również zachodzi podstawa do przedstawienia zarzutów – zaś względ na dobro prowadzonego postępowania przygotowawczego wymaga wyważenia momentu podjęcia i uzewnętrznienia decyzji o przedstawieniu zarzutów obydwu tym osobom. Tutaj zaś

²⁹ J. P e c z e n i u k, *Instytucja...*, s. 44.

³⁰ Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP z dnia 7 września 2017 r., poz. 59). Akt prawny określany dalej skrótem „Wytyczne nr 3 KGP”.

³¹ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 24 marca 1993 r., sygn. II AKz 67/93, KZS 1993, nr 3, poz. 15.

dochodzimy do sytuacji, gdy w jednym postępowaniu przedstawia się zarzuty dwóm lub więcej osobom podejrzanym. Rozpatrzenia wymagają dwie możliwe konfiguracje dowodowe. W pierwszej, gdy prowadzący śledztwo lub dochodzenie dysponuje odpowiednią podstawą faktyczną przedstawienia zarzutów wobec tylko jednej ze współdziałających w przestępstwie osób, to dopuszczalne jest przedstawianie zarzutów pozostałym osobom później. W takiej sytuacji potrzeba rozszerzenia podstawy dowodowej w stosunku do pozostałych osób – z zastrzeżeniem, że brak jest innych możliwości dowodowych – pozwala na przedstawienie zarzutów tej tylko osobie, co do której podstawy są wystarczające (z tym zamysłem, że przekazane przez nią w wyjaśnieniach treści pozwolą na skierowanie postępowania przygotowawczego również przeciwko pozostałym współdziałającym w przestępstwie). W takiej jednakże sytuacji organ ścigania, ze względów taktycznych, nie powinien dopuścić, aby osoba przesłuchana jako podejrzany przekazała informacje dowodowe pozostałym osobom podejrzanym o popełnienie przestępstwa, co stworzyłoby możliwość uzgodnienia przez te osoby linii obrony, a zwłaszcza kierunku złożonych w przyszłości wyjaśnień³². Opisana wyżej sytuacja stanowi jednak w istocie jedynie zagadnienie taktyczno-metodologiczne stwarzające pozorny problem praktyczny. Od strony formalno-proceduralnej kolejność przedstawienia zarzutów (a zatem i przesłuchań poszczególnych osób) nie może budzić żadnych wątpliwości, skoro w stanie wyjściowym „uzasadnione dostatecznie podejrzenie” popełnienia czynu dotyczy tylko jednej osoby, a zatem tylko jej można przedstawić zarzuty, a kwestią dalszej oceny jest to, czy złożone przez tę osobę wyjaśnienia pozwolą rozszerzyć krąg osób przeciwko którym prowadzone będzie postępowanie przygotowawcze. Realny problem praktyczny powstaje w sytuacji drugiej, gdy w stosunku do kilku (a przynajmniej dwóch) osób istnieje równorzędna podstawa do przedstawienia im zarzutów. W sytuacji takiej dokładnego rozważenia wymaga ustalenie kolejności przedstawiania zarzutów, tzn. wytypowania tej osoby podejrzaney, której jako pierwszej należy przedstawić zarzut. Chodzi zatem o kolejność przesłuchania podejrzanych, co może mieć doniosłe znaczenie dowodowe. Wskazuje się zatem, że w pierwszej kolejności należy przedstawić zarzut temu spośród podejrzanych, od którego w większym stopniu można oczekiwać złożenia wyjaśnień wiarygodnych³³. To słuszne wskazanie należy rozszerzyć o zastrzeżenie, że wybór tego rodzaju dokonywany przez prowadzącego postępowanie przygotowawcze powinien

³² J. Peczeniuk, *Instytucja...*, s. 44; F. Prusak, *Pociągnięcie...*, s. 74–75.

³³ J. Peczeniuk, *Instytucja...*, s. 44; F. Prusak, *Pociągnięcie...*, s. 75.

uwzględnić także to, czy podejrzany zamierza w ogóle składać wyjaśnienia i czy będzie odpowiadał na stawiane pytania. Wymaga to uprzedniego rozpoznania o charakterze pozaprocesowym. Przesłuchanie w pierwszej kolejności tego z podejrzanych, którego wyjaśnienia mają spełnić powyższy warunek, może bowiem pozwolić prowadzącemu śledztwo lub dochodzenie na lepsze zorientowanie się w sprawie oraz dać mu możliwość sprawdzenia swych ustaleń odnoszących się do pozostałych osób³⁴. Taki podejrzany może w swoich wyjaśnieniach podać okoliczności faktyczne, które pozwolą na dokładniejsze wyjaśnienie zarzucanych mu czynów, ale także na wypełnienie luk w zebranych materiale dowodowym odnoszących się do pozostałych osób współdziałających w przestępstwie³⁵. Jak wskazuje się w literaturze, wyjaśnień prawdziwych i wiarygodnych można oczekiwać raczej od sprawców przypadkowych oraz od sprawców, których rola w grupie przestępczej jest drugoplanowa, aniżeli od recydywistów lub sprawcy głównego, czy organizatora porozumienia przestępczego³⁶. Złożenia prawdziwych wyjaśnień można także w większym stopniu oczekiwać od podejrzanego, którego interesy są przeciwstawne w stosunku do pozostałych uczestników przestępstwa³⁷. Przy planowaniu kolejności przedstawiania zarzutów w takich sytuacjach bez wątpienia duże znaczenie będą miały działania pozaprocesowe zmierzające do zgromadzenia informacji o osobach, którym zamierza się przedstawić zarzuty, a zwłaszcza o tej, która ma jako pierwsza stać się podejrzanym. Na ich podstawie będzie można wysnuć przypuszczenie co do tego, jak te osoby zachowują się w czasie formalnego przesłuchania i czy dostarczą w złożonych wyjaśnieniach, spodziewanych przez organ procesowy, treści pozwalających w konsekwencji dowieść sprawstwa wszystkich osób podejrzanych objętych postępowaniem.

W literaturze procesu karnego zwraca się uwagę także na fakt, że aspekt Taktyczno-procesowy wyboru momentu skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie nie sprowadza się tylko do decyzji o tym, kiedy przeprowadzić same czynności wchodzące w skład procesowego mechanizmu przedstawienia zarzutów, ale też na to, że czynności te powinny być zaplanowane w odniesieniu do innych działań procesowych prowadzonych w tym samym czasie. Wskazuje się, że wstrzymanie decyzji o przedstawieniu zarzutów danej osobie może nastąpić w przypadku konieczności zebrania dowodów wobec współ-

³⁴ F. Prusak, *Pociągnięcie...*, s. 75.

³⁵ J. Peczeniuk, *Instytucja...*, s. 44.

³⁶ F. Prusak, *Pociągnięcie...*, s. 75.

³⁷ *Ibidem*.

sprawców przestępstwa, gdy wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów wobec jednego ze sprawców mogłoby ostrzec innych i doprowadzić do zatarcia dowodów (podaje się przykład, że zatrzymanie tylko jednego z ustalonych sprawców grupy handlującej narkotykami mogłoby uniemożliwić ustalenie sprawców zajmujących się produkcją narkotyków i zlikwidowanie ich wytwórni), czy też w sytuacji, gdy spełniony jest warunek materialny z art. 313 k.p.k., lecz wstrzymanie się z przedstawieniem zarzutów umożliwia zebranie dalszych dowodów wobec sprawcy, w tym doprowadzi do odzyskania przedmiotu przestępstwa (ustalenia miejsca przechowywania skradzionych przedmiotów)³⁸. Słusznie zauważa się także, że nie bez znaczenia jest odpowiednie rozplanowanie czasowe czynności przedstawienia zarzutów, gdy niezwłoczne ich przedstawienie kilku osobom może być niemożliwe w sprawach wieloosobowych, w których bogactwo materiału dowodowego uniemożliwia organowi procesowemu bieżącą realizację tych czynności z powodu braku sił i środków³⁹.

6. Kwestia wymogu „niezwłocznego” ogłoszenia sporządzonego postanowienia o przedstawieniu zarzutów

W zakresie kwestii dotyczących taktyki i metodologii prowadzenia postępowania przygotowawczego, w kontekście wyboru konkretnego momentu podjęcia decyzji o przedstawieniu zarzutów określonej osobie w toku śledztwa lub dochodzenia, znajduje się także zagadnienie dotyczące tego, w jakim kierunku powinna pójść praktyka działania organów procesowych, gdy oczywistym staje się, że pomiędzy momentem sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów a momentem jego ogłoszenia i przesłuchania podejrzanego musi nastąpić pewien, nawet dłuższy, odstęp czasu. Chodzi zatem o konieczne opóźnienie, jakie pojawia się w toku czynności składających się na procesowy mechanizm przedstawienia zarzutów w sposób „zwyczajny”. Analiza treści art. 313 § 1 k.p.k. prowadzi do wniosku, że ustawodawca dopuszcza wystąpienie tego rodzaju sytuacji. Użyte w treści tego przepisu sformułowanie „niezwłocznie” – oddzielające czynność „sporządzenia” postanowienia o przedstawieniu zarzutów od jego „ogłoszenia” i „przesłuchania podejrzanego” – wręcz zakłada, że na tym etapie działań w przebiegu zespołu czynności mechanizmu przedstawiania zarzutów musi pojawić się opóźnienie czasowe. Jedynie wyjątkowo, w przypadku sprawcy ujętego na

³⁸ J. Kasiura, *Moment wszczęcia...*, s. 78–79.

³⁹ *Ibidem*.

gorącym uczynku przestępstwa i zatrzymanego do dyspozycji organu prowadzącego postępowanie, możliwe jest bezpośrednie przejście od sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów do czynności jego promulgacji. W innych sytuacjach jest to niemożliwe. Właśnie istnienie, w zasadzie koniecznej i naturalnej, „luki czasowej” pomiędzy sporządzeniem a ogłoszeniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów otwiera pole do przeprowadzenia rozważań w przedmiocie tego, jak długie może być opóźnienie czasowe pomiędzy tymi czynnościami, aby stan taki nie został uznany za naruszający reguły proceduralne, a przede wszystkim za godzący w gwarancje procesowe osoby, przeciwko której postępowanie jest kierowane.

Przed wszystkim stwierdzić trzeba, iż nie jest obecnie możliwe formalne „odroczenie” ogłoszenia sporządzonego postanowienia o przedstawieniu zarzutów decyzją organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Możliwość taką przewidywał art. 237 § 3 k.p.k. z 1928 roku w redakcji z 1955 roku. Odroczenie wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów możliwe było „w wyjątkowych wypadkach, gdy niezwłoczne ogłoszenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów utrudniłoby w poważnym stopniu postępowanie karne”. Przepis ten pozwalał odroczyć czynność ogłoszenia sporządzonego postanowienia o przedstawieniu zarzutów na czas do 14 dni. Odroczenie wymagało pisemnej zgody prokuratora. Celem wprowadzenia instytucji „odroczenia ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów” było dążenie do nieujawniania informacji procesowych i treści zarzutu wobec podejrzanego ze względu na obawę utrudnienia przebiegu postępowania przygotowawczego przez niego lub przez innych uczestników tego postępowania. Przepis ten miał na celu stworzenie bariery informacyjnej, która zapewniała swobodę i tajemnicę zamierzeń procesowych organów prowadzących postępowanie przygotowawcze⁴⁰. Przepis art. 237 § 3 k.p.k. z 1928 roku stał się przedmiotem krytyki, gdyż w nieuzasadniony i nadmierny sposób faworyzował organy procesowe względem podejrzanego. W literaturze podnoszono, że norma ta godziła w poważnym stopniu w prawo do obrony przysługujące podejrzanemu. Dawała ona bowiem podstawę do odroczenia ogłoszenia treści zarzutu podejrzanemu, ale nie odraczała jego przesłuchania. Wskazywano więc zasadnie, że instytucja odroczenia ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów służyła zdobyciu dowodów w wyniku przesłuchania podejrzanego i zakładała wykorzystanie niewiedzy przesłuchanej osoby nieznającej swojej sytuacji proce-

⁴⁰ F. Prusak, *Pociągnięcie...*, s. 86.

sowej. Wiedza taka tymczasem jest warunkiem koniecznym możliwości podjęcia realnej obrony. Podejrzany ma bowiem prawo wiedzieć nie tylko w jakim charakterze jest przesłuchiwany, ale też w związku z jakim zdarzeniem. Wiedza ta jest szczególnie istotna, wręcz niezbędna, gdyż fakt zaistnienia określonego zdarzenia jest przedmiotem zarzutu, z którego mogą wyniknąć negatywne następstwa prawne dla tej osoby. Podnoszono także, że instytucja odroczenia ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów mogła ponadto stwarzać możliwość bezzasadnego wszczynania ścigania karnego, a jednocześnie nie chroniła interesu postępowania, gdyż fakt ogłoszenia treści postanowienia o przedstawieniu zarzutów nie rodzi obawy ujawnienia podejrzanemu treści zgromadzonych przeciwko niemu dowodów⁴¹. W tych okolicznościach ustawodawca nie przeniósł przedmiotowej instytucji do Kodeksu postępowania karnego z 1969 roku. Odroczenie ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów nie jest możliwe również obecnie.

Doktryna procesu karnego słusznie przyjmuje, że „niezwłocznie” wcale nie oznacza „natychmiast”, czy „od razu”. Można to sformułowanie tłumaczyć w ten sposób, że podjęcie omawianych czynności powinno nastąpić „bez nieuzasadnionej zwłoki” albo „w możliwe krótkich odstępach czasu”⁴². Wskazuje się zatem, że wątpliwe jest w szczególności to, czy sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów powinno następować dopiero wówczas, gdy organ procesowy będzie miał praktyczną możliwość niezwłocznego (a w zasadzie natychmiastowego) ogłoszenia jego treści podejrzanemu – możliwa jest również i taka praktyka w ramach której organ ścigania mógłby sporządzić postanowienie o przedstawieniu zarzutów, niezależnie od tego, czy w dniu jego sporządzenia dojdzie równocześnie do ogłoszenia jego treści podejrzanemu oraz do jego przesłuchania. W sytuacji takiej – jak się proponuje – aby zachować warunek niezwłoczności ogłoszenia podejrzanemu treści sporządzonego postanowienia o przedstawieniu zarzutów organ procesowy powinien, bez zbędnej zwłoki, podjąć niezbędne czynności, tj. wezwać podejrzanego albo go przymusowo doprowadzić w oparciu o treść przepisu art. 247 § 1 k.p.k.⁴³ Niezwłoczne ogłoszenie nie oznacza bowiem nic

⁴¹ M. Lipczyńska, Prawo do informacji. Nowa zasada procesowa, GiPS 1971, nr 3, s. 1; M. Lipczyńska, Zasada informacji prawnej (art. 10 k.p.k.) a system zasad procesowych polskiego procesu karnego, PiP 1973, nr 2, s. 50–57; R. Ławczyk, Prawo oskarżonego do znajomości zarzutów, materiałów i akt sprawy w świetle nowego k.p.k., NP 1969, nr 7–8, s. 1160; F. Prusak, Pociągnięcie..., s. 85–87.

⁴² J. Tylman, (w:) T. Grzegorzczak, J. Tylman, Polskie postępowanie karne, Warszawa 1998, s. 583.

⁴³ A. Ludwiczek, Wszczęcie postępowania..., s. 93.

innego, jak ogłoszenie w możliwie jak najszybszym czasie, bez zbędnych przerw. Inaczej mówiąc, właśnie w momencie sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów powinny być podjęte także czynności związane z wezwaniem podejrzanego do stawienia w realnym terminie⁴⁴. Zwrócić uwagę należy przy tym, że również orzecznictwo sądowe dopuszcza, jako uprawnioną, praktykę, w której dopiero po sporządzeniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów organ ścigania podejmuje niezwłoczne czynności zmierzające do przeprowadzenia czynności promulgujących sporządzone postanowienie o przedstawieniu zarzutów⁴⁵. Jako oczywisty dopuszcza się wyjątek dla sytuacji, gdy przeprowadzenie czynności ogłoszenia sporządzonego postanowienia o przedstawieniu zarzutów i przesłuchania podejrzanego jest niemożliwe z powodów określonych w art. 313 § 1 *in fine* k.p.k.⁴⁶ Organ prowadzący postępowanie przygotowawcze jest zatem zobowiązany do wezwania podejrzanego na termin czynności ogłoszenia treści postanowienia o przedstawieniu zarzutów i przesłuchania, zaś termin ten musi być dobrany w na tyle niedużym odstępie czasu od momentu sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów, aby przebieg wszystkich tych czynności składających się na procesowy mechanizm przedstawienia zarzutów nie doznał zbędnej zwłoki. Żaden jednak przepis procedury karnej nie pozwala na ustalenie, ile zwłoka taka może trwać. Jest to zatem zadanie praktyki, a więc kwestia leżąca w zakresie zagadnień Taktyczno-procesowych. Z pewnością prowadzący postępowanie przygotowawcze kierując wezwaniem do osoby podejrzanej musi uwzględnić takie czynniki, jak: sprawność obiegu korespondencji i działania operatora pocztowego, odległość miejsca pobytu wzywającego od siedziby organu procesowego i możliwości jego dojazdu, czy też dopuszczalność sytuacji, w której wezwanie zostanie odebrane w końcowym okresie jego złożenia w placówce operatora pocztowego (art. 133 § 1 i 2 k.p.k.). Uwzględnione muszą także zostać zamierzenia organu procesowego co do terminu i kolejności przeprowadzenia innych czynności procesowych w sprawie, zwłaszcza z udziałem innych podejrzanych. Zwrócić przy tym uwagę należy na fakt, że w przypadku wzywania osoby podejrzanej do stawienia w celu ogłoszenia treści postanowienia o przedstawieniu zarzutów i przesłuchania nie obowiązuje reguła, iż termin przeprowadzenia tych

⁴⁴ J. Grajewski, (w:) J. Grajewski, L. K. Paprzycki, S. Steinborn, Kodeks..., t. I, s. 978.

⁴⁵ Postanowienie SN z dnia 16 stycznia 2009 r., sygn. IV KK 256/08, OSNwSK 2009, nr 1, poz. 124.

⁴⁶ J. Tylman, (w:) T. Grzegorzczak, J. Tylman, Polskie postępowanie karne, s. 583.

czynności powinien być tak wyznaczony, aby od doręczenia wezwania osobie musiało upłynąć co najmniej 7 dni, jak to ma miejsce w przypadku zawiadomienia podejrzanego (i jego obrońcy) o terminie zaznajomienia z materiałami przeprowadzonego postępowania przygotowawczego (art. 321 § 2 k.p.k.). Nie jest to bynajmniej przeoczenie ustawodawcy. Pomińnięcie takiego warunku to raczej przejaw jego świadomości, iż w przebiegu mechanizmu kierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie istotne znaczenie ma również kwestia taktyki przeprowadzenia czynności określonych w art. 313 § 1 k.p.k. Ustawodawca pozostawia swobodę prowadzącemu postępowanie przygotowawcze, zdając sobie sprawę, że nie można normatywnie ingerować na takim poziomie szczegółowości w działania organów procesowych prowadzących śledztwo lub dochodzenie. Wielość czynników jakie należy uwzględnić, aby możliwe było osiągnięcie celów postępowania przygotowawczego, zwłaszcza w aspekcie wykrywczo-dowodowym, nie pozwala na aż tak dalekie krępowanie prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Ustawodawca dopuszcza zatem, że pomiędzy momentem doręczenia wezwania a wyznaczonym terminem stawiennictwa może upłynąć nawet krótszy okres niż 7 dni, jeśli tylko wymaga tego dobro prowadzonego postępowania przygotowawczego. W przypadku, gdy zdecydowano się na przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanego w celu ogłoszenia jej treści postanowienia o przedstawieniu zarzutów i przesłuchania w charakterze podejrzanego, swoboda taktyczna organu prowadzącego czynności zostaje ograniczona przez 48-godzinny okres dopuszczalnego zatrzymania danej osoby (art. 247 § 1 k.p.k. w zw. z art. 248 § 1 k.p.k.).

Powyższe uwagi tracą na znaczeniu w przypadku, gdy do przedstawienia zarzutów dochodzi w sposób „uproszczony”, a więc w sytuacjach określonych w art. 308 § 2 k.p.k., art. 325g § 2 k.p.k. oraz w art. 517c § 1 k.p.k., gdyż w tym trybie działania pomiędzy sporządzeniem zarzutu (czyli jego wpisaniem w treść protokołu), a jego ogłoszeniem danej osobie i jej przesłuchaniem w charakterze podejrzanego w zasadzie brak jest odstępu czasowego.

7. Normatywne podstawy moderacji momentu przedstawienia zarzutów w przepisach wykonawczych

Jak wyżej wskazano Taktyczno-procesowy aspekt wyboru konkretnego momentu przedstawienia zarzutów w toczącym się postępowaniu przygotowawczym znajduje, przynajmniej pośrednio wyrażone, oparcie w ustawie procesowej. Można także doszukać się normatywnych pod-

staw do tego rodzaju moderacji działań procesowych w przepisach rangi podustawowej. Zgodnie z § 240 pkt 16 Regulaminu prokuratorskiego⁴⁷ prokurator sprawując nadzór na sposobem prowadzenia postępowania przygotowawczego przez podległe organy ocenia m.in. „dostosowanie do potrzeb konkretnej sprawy sposobu gromadzenia dowodów, przeprowadzenie ich w odpowiednim momencie i w odpowiedniej kolejności”. Przepis ten przy tym jednocześnie podkreśla, że sprawowany nadzór prokuratora ma służyć zapewnieniu „realizacji celów i zadań postępowania przygotowawczego”. Konieczność dostosowania „momentu” i „kolejności” przeprowadzania dowodów dla zapewnienia realizacji „celów i zadań postępowania przygotowawczego”, to nic innego, jak nakaz uwzględniania przy planowaniu i przeprowadzaniu czynności śledztwa lub dochodzenia m.in. względów taktycznych. Odnosi się to także do wyboru odpowiedniego momentu przedstawienia zarzutów konkretnej osobie. Przepis ten zatem dopuszcza przesunięcie czasowe chwili przedstawienia zarzutów, o ile jest to zgodne z art. 313 § 1 k.p.k. Dopuszcza więc pewne opóźnienie względem momentu zgromadzenia odpowiedniej podstawy faktycznej podjęcia tego rodzaju decyzji, zaś zakazuje nazbyt pospiesznego podejmowania działań zmierzających do skierowania prowadzonego postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie. Również Wytyczne nr 3 KGP, regulujące sposób prowadzenia dochodzeń przez funkcjonariuszy Policji, zobowiązują ich przed podjęciem decyzji o przesłuchaniu osoby podejrzanej w charakterze podejrzanego lub przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów do oceny, czy „w celu koncentracji czynności dotyczących bezpośrednio osoby podejrzanej, nie zachodzi konieczność zmiany kolejności czynności w planie postępowania przygotowawczego” (§ 31 pkt 3 Wytycznych nr 3 KGP). Przepis ten zatem uprawnia do moderacji procesowego momentu przedstawienia zarzutów poprzez zmianę kolejności innych czynności procesowych. Wprost zatem podkreśla znaczenie taktyki procesowej dla powodzenia skuteczności procesu wykrywczego, a więc realizacji zadań postępowania karnego (art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k.). Przepis ten odnosi się przy tym bezpośrednio do instytucji przedstawienia zarzutów w aspekcie wyboru procesowego momentu jej uruchomienia. Zobowiązuje on policjanta „przed podjęciem decyzji” o skierowaniu postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie (niezależnie od możliwego i wybranego

⁴⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. Regulamin wewnętrzny urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 2016 r., poz. 1206 z późn. zm.). Akt prawny dalej określany skrótem „Regulamin prokuratorski”.

sposobu przedstawienia zarzutów) do rozważenia kolejności prowadzonych czynności procesowych. Może zatem stanowić to podstawę zmiany kolejności przedstawiania zarzutów poszczególnym osobom w sprawach o przestępstwa popełniane w konfiguracjach wieloosobowych. Ma to znaczenie zwłaszcza wtedy, gdy wcześniejsze uzyskanie wyjaśnień od niektórych podejrzanych może być jedynym sposobem na uzyskanie wystarczających podstaw do przedstawienia zarzutów pozostałym współsprawcom. Jeśli działanie takie będzie zgodne z zaprezentowaną wyżej wykładnią art. 313 § 1 k.p.k., to brak jest powodów do kwestionowania zgodności treści § 31 pkt 3 Wytucznych nr 3 KGP z regulacją ustawową.

8. Taktyczno-procesowe względy wyboru momentu uzupełnienia lub zmiany zarzutów

Do skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie dochodzi również – w szerokim rozumieniu tego określenia – w drodze uzupełnienia zarzutów. Wobec dotychczas istniejącego w postępowaniu podejrzanego dochodzi do zmiany zakresu przedmiotowego czynionych mu zarzutów. Zakres ten ulega rozszerzeniu. Instytucja uzupełnienia zarzutów pozostaje w ścisłym związku z przedstawieniem zarzutów. W istocie stanowi odpowiednik przedstawienia zarzutów na etapie *in personam* prowadzonego postępowania przygotowawczego.

W tej sytuacji wszystkie poczynione wyżej uwagi dotyczące warunków dopuszczalności skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie odnoszą się odpowiednio do sytuacji, gdy ma nastąpić uzupełnienie zarzutów przedstawionych uprzednio podejrzanemu o nowy czyn lub o nowe czyny przestępne. W zakresie kryterium formalnej dopuszczalności skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie pełną aktualność zachowuje stwierdzenie, że uzupełnienie zarzutów podejrzanemu o kolejny czyn lub czyny możliwe jest tylko, gdy trwa stan formalnej dopuszczalności prowadzenia postępowania karnego w ogóle, jak i przeciwko tej osobie. Brak formalnej dopuszczalności prowadzenia postępowania przygotowawczego w zakresie już przedstawionych zarzutów nakazuje umorzenie prowadzonego śledztwa lub dochodzenia w odpowiednim zakresie, a brak formalnej dopuszczalności rozszerzenia zarzutów o kolejny czyn lub czyny uniemożliwia wydanie postanowienia o uzupełnieniu zarzutów. Uzupełnienie zarzutów podejrzanemu możliwe jest oczywiście tylko wtedy, gdy organ procesowy uzyska odpowiednią podstawę faktyczną dla podjęcia decyzji w tym przedmiocie. Chodzi zatem o uzyskanie przez prowadzącego śledztwo

lub dochodzenie takiego materiału informacyjnego o przestępstwie i osobie jego sprawcy, który będzie go uprawniał i obligował do skierowania przeciwko podejrzanemu ścigania o dalszy czyn lub dalsze czyny. Jest to warunek materialny uzupełnienia zarzutów, którego merytoryczna wartość polega na tym, że nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez istnienia dostatecznej podstawy dowodowej⁴⁸.

Na wybór momentu zrealizowania uzupełniania zarzutów w toczącym się postępowaniu przygotowawczym wpływ mają także względy Taktyczno-procesowe. W literaturze procesu karnego podkreśla się, że kwestia przedwczesności lub opóźnienia dotyczy w równym stopniu, tak przedstawienia zarzutów, jak i ich uzupełnienia lub zmiany⁴⁹. Przedwczesność uzupełnienia zarzutów jako stan, w którym decyzja organu procesowego w tym przedmiocie wyprzedza uzyskanie odpowiedniej do tego podstawy faktycznej, bez wątpienia jest stanem sprzecznym z prawem. Podobnie jak w przypadku przedstawienia zarzutów pozostaje zatem rozważyć kwestię dopuszczalności zwłoki w uzupełnieniu zarzutów względem momentu ustalenia podstawy faktycznej do tego uprawniającej. Doktryna wskazała w tym miejscu, że to zwłaszcza zwłoka w wydaniu postanowienia określonego w art. 314 k.p.k. jest niedopuszczalna i powoduje utrudnienie obrony podejrzanego⁵⁰. Pogląd taki został wyrażony również przez orzecznictwo. W jedynym z judykatów stwierdzono, że niezrozumiałe jest powstrzymywanie się prowadzącego śledztwo od przedstawienia podejrzanemu zarzutów o dalsze przestępstwa, choć podejrzenie popełnienia ich wynika z zebranych dowodów, a prokurator przesłuchuje go co do tych przestępstw. Bezczynność ta może podejrzanemu utrudnić obronę, zwłaszcza, gdy prowadzący śledztwo domaga się, by przedłużyć tymczasowe aresztowanie podejrzanego⁵¹. Rzeczywiście analiza treści art. 314 zd. 1 k.p.k. prowadzi do wniosku, że opóźnienie w przypadku uzupełnienia zarzutów, inaczej jak w przypadku ich przedstawienia, jest niedopuszczalne. Zwrócić uwagę należy, że zgodnie z tym przepisem, jeżeli w toku śledztwa lub dochodzenia ustalona zostanie podstawa faktyczna uzupełnienia zarzutów, to „wydaje się niezwłocznie nowe postanowienie, ogłasza się je podejrzanemu oraz przesłuchuje się go”. Inaczej zatem,

⁴⁸ F. Prusak, *Pociągnięcie...*, s. 69.

⁴⁹ W. Grzeszczyk, *Postępowanie przygotowawcze w kodeksie postępowania karnego*, Kraków 1998, s. 70.

⁵⁰ P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2011, t. II, s. 132.

⁵¹ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 24 marca 1993 r., sygn. II AKz 67/93, KZS 1993, nr 3, poz. 15.

niż w art. 313 § 1 k.p.k., „niezwłocznie” musi zostać przeprowadzona cała sekwencja czynności polegających na sporządzeniu postanowienia o uzupełnieniu zarzutów (czynność ta niefortunnie w tym przepisie określana jest jako „wydanie” tego postanowienia⁵²), jego ogłoszeniu i przesłuchaniu podejrzanego. Przepis art. 314 zd. 1 k.p.k. nie pozostawia w tym zakresie żadnych wątpliwości. Nie można zatem zgodzić się z poglądem, wedle którego w art. 314 k.p.k., inaczej niż w poprzednim (chodzi o art. 313 § 1 k.p.k. – dop. Autora), nie podkreślono, iż ogłoszenie postanowienia ma nastąpić niezwłocznie, co może sugerować, że ustawodawca dał tu więcej czasu organowi procesowemu⁵³. Faktem jest, że w przypadku czynności składających się na procesowy mechanizm przedstawienia zarzutów – jak już wcześniej wskazano – pomiędzy sporządzeniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów a czynnościami jego promulgacji wykładnia semantyczna przepisu art. 313 § 1 k.p.k. pozostawiała miejsce na taktyczną moderację tempa działań procesowych. W przypadku uzupełnienia zarzutów względy taktyki procesowej muszą ustąpić przed koniecznością legalistycznego podejścia do przeprowadzania czynności procesowych. Ale i w tej sytuacji „niezwłocznie” nie oznacza „natychmiast”. Organ prowadzący postępowanie ma zatem pewien zakres swobody czasowej, tyle że zdecydowanie mniejszy, jak w przypadku działania w trybie art. 313 § 1 k.p.k. Zwrócić uwagę należy, że w okresie obowiązywania poprzednich kodyfikacji karno-procesowych tak nie było. Przepis art. 238 k.p.k. z 1928 roku w brzmieniu znowelizowanym w 1955 roku oraz art. 270 k.p.k. z 1969 roku nakazywały – podobnie jak obecny art. 313 § 1 k.p.k. – niezwłocznie ogłosić postanowienie modyfikujące zarzuty, nie było natomiast nakazu niezwłocznego jego sporządzenia. Nie wykluczały zatem pewnego opóźnienia w sporządzeniu takiego postanowienia z powodów Taktyczno-procesowych.

Ze względu na konstrukcję semantyczną normy art. 314 k.p.k. prezentowana wyżej interpretacja „niezwłoczności” działania organu dochodzeniowo-śledczego odnosi się w równym stopniu do „uzupełniania” zarzutów, jak i do ich „zmiany”. Tak więc i w przypadku dokonywania zmiany zarzutów brak jest możliwości istotnego opóźnienia przez prowadzącego postępowanie w uruchomieniu sekwencji działań określonych w art. 314 k.p.k. Ogranicza to do minimum możliwość zwłoki w zmianie zarzutów ze względów Taktyczno-procesowych. Z pewnością nie ma to aż tak dużego

⁵² R. A. Stefański, *Skuteczność...*, s. 31.

⁵³ R. A. Stefański, (w:) R. A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz – komentarz do art. 314 k.p.k.*, wyd. elektroniczne Lex Omega 2021.

znaczenia praktycznego, jak w przypadku przedstawiania zarzutów po raz pierwszy (także w drodze ich uzupełnienia), ale nie sposób nie zauważyć, iż w pewnych sytuacjach może to niekorzystnie wpływać na realizację celów prowadzonego postępowania. Wyobrażalna jest bowiem dla przykładu sytuacja, gdy zmiana zarzutów dotychczasowemu podejrzanemu będzie polegała na zmodyfikowaniu zarzutu działania samodzielnego na działanie wspólnie i w porozumieniu z inną osobą lub osobami. Uzyskanie przez podejrzanego wiedzy o tym, że dla organów ścigania stało się wiadomym, iż w przestępstwie brały udział inne jeszcze osoby, może doprowadzić do podjęcia przez niego działań dla ich ostrzeżenia i uzgodnienia z nimi linii wyjaśnień. Ścisłe literalna interpretacja „niezwłoczności” z art. 314 k.p.k. w takiej sytuacji prowadzić musi do uznania, że zmiana zarzutów dotychczasowemu podejrzanemu winna nastąpić przed przedstawieniem zarzutów nowym podejrzanym. Jednak – właśnie z uwagi na konieczność doprowadzenia do realizacji odpowiedzialności karnej wobec wszystkich osób współdziałających w przestępstwie – wykładnia art. 314 k.p.k. winna uwzględniać, że „niezwłocznie”, to nie to samo co „natychmiast”.

9. Podsumowanie

Wzgląd na dobro prowadzonego postępowania przygotowawczego – zwłaszcza na zwiększenie widoków na zrealizowanie jego celu ogólnego, jakim jest wykrycie sprawcy przestępstwa i pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej (art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k.), skonkretyzowanego z wytycznymi szczególnymi określonymi w art. 297 § 1 pkt 2 i 4 k.p.k. – nakazuje przy wyborze momentu jego skierowania przeciwko określonej osobie uwzględnić także wymiar Taktyczno-procesowy instytucji przedstawienia zarzutów. Jak starano się wykazać w niniejszym opracowaniu prowadzący postępowanie przygotowawcze dysponuje – w pewnych granicach – swobodą w wyborze konkretnej chwili przedstawienia zarzutów danej osobie. Nie jest to nie tylko niezgodne z obowiązującymi przepisami, ale też – co raz jeszcze trzeba zaznaczyć – w pewnym stopniu – normatywnie dopuszczalne. O ile bowiem brzmienie przytoczonych przepisów nie stanowi o tym wprost, to jednak dopuszcza w omawianym zakresie pewien zakres swobody temporalnej przyznanej prowadzącemu postępowanie przygotowawcze. Ten niedookreślony normatywnie obszar w naturalny sposób wypełniony zostaje Taktyczno-procesową oceną dokonywaną przez prowadzącego postępowanie przygotowawcze na przedpolu podjęcia każdej decyzji o przedstawieniu zarzutów w toku tego postępo-

wania. Przyjąć należy, że ustawodawca z zamysłem pozostawił w tym zakresie organom procesowym pewną przestrzeń. Właśnie dlatego należy przyjąć, że przy wyborze konkretnego momentu skierowania postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie znaczenie mają także względy Taktyczno-procesowe.

To zaś powoduje, że należy przeciwstawić się, jako nazbyt formalistycznym, poglądom⁵⁴, które wybór tego momentu uzależniają wprost i jedynie od kryterium zaistnienia podstawy dowodowej podjęcia decyzji tego rodzaju. Usztywnienie relacji czasowej poprzez wymóg, aby bezwzględnie „niezwłocznie” po zgromadzeniu niezbędnych danych – w każdej sytuacji procesowej (bez wyjątków) – należało przystępować do przedstawiania zarzutów nie jest właściwe. Tak dogmatyczne podejście do tego zagadnienia może bowiem doprowadzić do zniweczenia celów prowadzenia postępowania karnego. Dlatego przyjąć trzeba, że postępowanie przygotowawcze winno zostać skierowane przeciwko danej osobie „niezwłocznie” po zaistnieniu podstaw po temu, a zaistnienie tego stanu jest wypadkową wszystkich wyżej wskazanych warunków: formalnych, materialnych oraz także Taktyczno-procesowych. Nie można wobec tego podzielić wyrażanych w literaturze poglądów eliminujących względy taktyczne z grupy czynników wpływających na wybór konkretnego momentu podjęcia i uzewnętrznienia decyzji o skierowaniu postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie.

Na koniec pozostaje przyłączyć się do wyrażonego w piśmiennictwie poglądu, zgodnie z którym prowadzący postępowanie przygotowawcze już w trakcie typowania określonej osoby jako hipotetycznego sprawcy przestępstwa, a w każdym razie przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów, musi sobie odpowiedzieć na pytanie: czy już nastąpił moment, w którym ze względów dowodowych można, a w świetle wymagań metodyki śledczej należy, podjąć taką decyzję. Jeśli nie obejmie on swoją świadomością i nie odniesie się w sposób konkretny do wszystkich wyłaniających się tu problemów, to tylko przypadkowo może się zdarzyć, że decyzja o wydaniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów będzie optymalna⁵⁵.

⁵⁴ P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks...*, t. II, s. 126–127; F. Prusak, *Problematyka...*, s. 54 i n.; R. A. Stefański, (w:) R. A. Stefański (red.), *S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz – komentarz do art. 314 k.p.k.*, wyd. elektroniczne Lex Omega 2021.

⁵⁵ J. Peczeniuk, *Instytucja...*, s. 43.

Bibliografia

Komentarze

1. B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2011.
2. J. Bafia, J. Bednarzak, M. Flemming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 1976.
3. J. Grajewski, L. K. Paprzycki, S. Steinbron, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2010.
4. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2011.
5. R. A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. elektroniczne Lex Omega 2021.

Monografie

1. Daszkiewicz W., Nowak T., Stachowiak S., Proces karny. Część szczególna, Poznań 1996.
2. Grzegorzczak T., Tylman J., Polskie postępowanie karne, Warszawa 1998.
3. Grzeszczyk W., Postępowanie przygotowawcze w kodeksie postępowania karnego, Kraków 1998.
4. Prusak F., Pociągnięcie podejrzanego do odpowiedzialności w procesie karnym, Warszawa 1973.

Artykuły

1. Golik C., Funkcja gwarancyjna instytucji przedstawienia zarzutów, WPP 2021, nr 2.
2. Golik C., Pozaprosesowe skutki przedstawienia zarzutu popełnienia przestępstwa, Prok. i Pr. 2019, nr 7–8.
3. Kasiura J., Moment wszczęcia postępowania przeciwko osobie, Prokurator 2011, nr 2.
4. Lipczyńska M., Prawo do informacji. Nowa zasada procesowa, GiPS 1971, nr 3.
5. Lipczyńska M., Zasada informacji prawnej (art. 10 k.p.k.) a system zasad procesowych polskiego procesu karnego, PiP 1973, nr 2.
6. Ludwiczek A., Wszczęcie postępowania przeciwko osobie jako moment przerwania biegu terminu przedawnienia karalności, Iustitia 2012, nr 2.

7. Ławyczek R., Prawo oskarżonego do znajomości zarzutów, materiałów i akt sprawy w świetle nowego k.p.k., NP 1969, nr 7–8.
8. Peczeniuk J., Instytucja przedstawienia zarzutów w świetle przepisów kodeksu postępowania karnego, WPP 1993, nr 3–4.
9. Prusak F., Problematyka momentu stosownego do przedstawienia zarzutów, Pal. 1972, nr 6.
10. Stefański R. A., Skuteczność przedstawienia zarzutów, Prok. i Pr. 2013, nr 6.
11. Tarnowska D., Instytucja przedstawienia zarzutów i jej konsekwencje procesowe, RPEiS 2011, nr 1.

Akty prawne

1. Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 19 marca 1928 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1928 r., Nr 33, poz. 313).
2. Kodeks postępowania karnego Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR z dnia 26 listopada 1943 r. (Rozkaz specjalny Dowódcy PZS nr 2 z dnia 16 listopada 1943 r., CAW, III–4–952, CAW 1 AWP–III–4–280).
3. Ustawa z dnia 23 czerwca 1945 r. Kodeks wojskowego postępowania karnego (Dz. U. z 1945 r., Nr 36, poz. 216).
4. Dekret Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1955 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. z 1955 r., Nr 46, poz. 39).
5. Ustawa z dnia 13 kwietnia 1969 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1969 r., Nr 13, poz. 96 z p. zm.).
6. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 534).
7. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 2016 r., poz. 1206).
8. Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP z dnia 7 września 2017 r., poz. 59).

Orzeczenia

1. Wyrok SN z dnia 21 stycznia 1982 r., sygn. II KR 338/81, OSNKW 1982, nr 3, poz. 14.
2. Uchwała SN z dnia 20 czerwca 1991 r., sygn. I KZP 12/91, OSNKW 1991, nr 10–12, poz. 46.
3. Postanowienie SA w Krakowie z dnia 24 marca 1993 r., sygn. II AKz 67/93, KZS 1993, nr 3, poz. 15.

4. Postanowienie SN z dnia 16 stycznia 2009 r., sygn. IV KK 256/08, OSNwSK 2009, nr 1, poz. 124.
5. Postanowienie SA w Katowicach z dnia 3 sierpnia 2011 r., sygn. II AKz 504/11, Lex nr 1102932.
6. Postanowienie SN z dnia 10 grudnia 2020 r., sygn. I KK 58/19, OSNK 2021, nr 2, poz. 8.

Tactical and procedural aspects of choosing the timing for when to start preparatory proceedings against a specific person

Abstract

This paper argues that the choice of a specific moment for presenting charges against a specific person during preparatory proceedings is determined not only by the simultaneous existence of concurrence of formal prerequisites for lawfulness of an inquiry or of an investigation in general and specifically against a person, and of an adequate evidentiary basis for taking a decision to present charges, but also by tactical and procedural grounds capable of justifying the choice. Given that tactical and procedural aspects of choosing the timing for when to start preparatory proceedings against a specific person are just complementary to formal and substantial conditions for lawful presentation of charges, this paper examines existing legislation to find grounds for accepting that a tactical and procedural criterion is also valid. Practical examples of choosing the specific timing for proceedings to enter their ad personam phase lead to the conclusion that the specific timing may serve to deliver on objectives of criminal proceedings in certain situations. The paper concludes with some remarks on the lawfulness of choosing the timing for supplementing or amending charges for tactical and procedural reasons.

Key words

Presentation of charges, amend charges, supplement charges, hold one's criminally liable, the timing of presenting charges, conditions to present charges, preconditions for presenting charges, suspect, in personam, ad rem.